

Pagini de corespondență: G. Allport către N. Mărgineanu

În 1932-1934, ca bursier Rockefeller în SUA, Nicolae Mărgineanu îl cunoaște pe G. Allport, autorul de mai târziu al celebrei cărți *Personalitatea. Structura și dinamica ei*. Între cei doi s-a înjghebat o prietenie exemplară, de peste 30 de ani, dovadă fiind scrisorile pe care le publicăm acum în traducerea Danei Mărgineanu (Țăranu). Ele stau mărturie pentru aprecierea pe care N. Mărgineanu a avut-o din partea renumitului psiholog american. Totodată, aceste scrisori ilustrează insatisfacția lui Allport că psihologia nu poate opri sau măcar prezice cursul evenimentelor în preajma celui de-al doilea război mondial. “Psihologia trebuie să se autojustifice sau să dispară”, spune el într-o scrisoare. “Ce neputincioși sunt psiho-sociologii”, exclamă el într-alta. În plus, Allport atrage atenția asupra pericolului metodolatricii în psihologie: “Sper să nu fii atât de american - îi scrie el lui Mărgineanu - încât să-ți pui toate speranțele în analiza factorială”. Toate aceste teme continuă să rămână în actualitatea reflecției psihologice și astăzi.

Parcurgând aceste scrisori, cititorul va avea un exemplu despre ce face istoria din om, dar mai ales despre ce face el, cu ce a făcut istoria din el, cum ar spune J. P. Startre.

(M.M.)

HARVARD UNIVERSITY

**PSYCHOLOGICAL LABORATORY
CAMBRIDGE**

EMERSON HALL,

MASS

9 mai 1933

Dragă Dr. Mărgineanu,

Comunicările d-tale făcute în acest semestru m-au interesat foarte mult. Este o mare plăcere pentru mine să aflu despre modul ingenios cu care militezi pentru cauza consecvenței științifice. Dacă ai reușit să-l convertești pe Hartsborne și pe May, îți vei demonstra calitățile de om de stat. Și eu am fost izbit de aparenta nepotrivire dintre articolul lor privind asemănările înșelătoare dintre frați și accentul pe care-l pun de obicei pe rolul factorilor de mediu în “integrare”. Această problemă s-ar clarifica în mintea mea dacă aș ști că înșiși autorii recunosc acum unele contradicții.

Aș dori să-ți mulțumesc pentru că vorbești atât de des și cu atâta pricepere în apărarea consecvenței. Scrisorile dumitale arată, de asemenea, cât de ascuțit observi viața universitară americană. Sunt pe deplin de acord cu dumneata că cinci colegii rele dintr-o

universitate individualistă sunt mai puțin valoroase decât o universitate bună dintr-o societate socialistă. M-au amuzat în mod deosebit comentariile dumitale referitoare la Moss și Dunlap.

Zilele trecute i-am scris lui Dr. Stacy May recomandându-i în mod oficial să-ți reacerde bursa Rockefeller. Mai sper încă, că te vei simți înclinat după călătoriile dumitale să te întorci la Harvard să lucrezi la o problemă specializată. Dar dacă găsești alte ocazii mai atrăgătoare, te rog nu te simți obligat să te reîntorci la Cambridge. Sper, cu toate astea, să primesc din când în când mai multe scrisori de la dumneata care să conțină astfel de impresii proaspete și încântătoare.

Cu cele mai bune urări, și cele mai bune urări doamnei Mărgineanu.

Al dumneavoastră sincer
Gordon W. Allport

Dr. Nicholas Mărgineanu
73 Grove Street
New Haven
Connecticut

HARVARD UNIVERSITY

**PSYCHOLOGICAL LABORATORY
CAMBRIDGE**

EMERSON HALL,

MASS

7 august 1933

Dragă Dr. Mărgineanu,

Scrisoarea dumitale îmi face multă plăcere și îmi provoacă multe gânduri stimulative. S-a întâmplat ca în cadrul lecțiilor să vorbesc despre problema unității-generalității-specificității atunci când a sosit prima dumitale scrisoare. Ea a diagnosticat așa de bine deosebirea dintre psihologii europeni și americani și a adus un suport substanțial din partea lui Thurstone, încât m-am aventurat să citesc o parte din ea studenților mei, care au găsit-o foarte interesantă. Sunt încântat să primesc interpretarea dumitale asupra punctului de vedere al lui Thurstone. Întrucât el nu scrie mult despre ce este pur teoretic sau interpretativ, eu nu am fost lămurit cum privește el analiza factorială. Dar acum văd în el un binevenit și strălucit campion al celui mai sensibil punct de vedere asupra organizării și structurii personalității umane. Îți mulțumesc pentru a mă fi instruit.

În ceea ce privește "intenția ta criminală" mă simt profund stimulat, dacă nu chiar provocat. Nimic nu mi-ar plăcea mai mult decât să văd în ce măsură corelațiile supuse multiplelor analize factoriale conduc la aceleași rezultate esențiale ca și cele obținute de noi prin metode mai puțin elaborate. Știu că Vernon, la fel ca și mine, va fi încântat de ceea ce ai întreprins dumneata. De fapt sper că studiul reprezintă ceva ce urmează a fi publicat pentru a face lumină asupra propriilor noastre interpretări. Îți doresc mult noroc în ceea ce întreprinzi și cele mai bune gânduri.

Am întâlnit recent pe unii dintre cursanții de la seminarul Yale Angyl din Ungaria și Makie din Finlanda. Ei par să vorbească cu mai mult entuziasm despre Boston decât despre New Haven; dar în general cred că am găsit valoroase experiențele lor în America, în special cele de “peregrinări”.

Vara aceasta suntem ocupați cu studiile radio și cu scrisul. Cred că vor fi mulți băieți aici anul viitor care să lucreze în domeniul psihologiei sociale și a personalității și aștept un an încântător, chiar dacă foarte ocupat. Cantril este un excelent asociat, pe cât de eficient, pe atât de agreabil.

Când te reîntorci, sper să aud despre lucrarea lui Thurstone privind “trait names” – sinonime și concepte imperceptibil diferite aplicate acestora. Este publicată? În California, dacă mergi la Los Angeles, sper să vizitezi pe mama și pe fratele meu. Numele lor este în cartea de telefon, ei locuiesc la Hollywood. Mama este Mrs. N. Este și fratele meu H. E. Allport. Gândurile noastre cele mai bune doamnei Mărgineanu. Noi ne mutăm într-o casă mai mare în luna asta și sperăm să vă primim acolo la reîntoarcerea voastră.

Mă bucur că ai găsit Chicago atât de profitabil și că te-ai descurcat cu dificilele metode statistice. Te invidiez că ai avut ocazia să faci asta și voi fi foarte fericit să aplici aceste cunoștințe speciale datelor noastre. Dacă ai nevoie de încă un tabel din anexe, voi fi încântat să ți-l trimit.

Cu cele mai bune gânduri și mulțumiri
pentru excelențele scrisori,

Al dumitale
Gordopn W. Allport

HARVARD UNIVERSITY

**PSYCHOLOGICAL LABORATORY
CAMBRIDGE**

EMERSON HALL,

MASSACHUSETTS

18 octombrie 1933

Dragă Dr. Mărgineanu,

Multe mulțumiri pentru scrisorile dumitale interesante privind analiza factorială multiplă a rezultatelor din tabelul nostru. Sunt de-a dreptul încântat de lucrarea dumitale și de rezultatele ei. Că dumneata găsești și mai multă generalitate psihomotrică decât noi*, este clar și confirmă teoria noastră. Singura problemă este că dacă ultima dumitale analiză a naturii “factorilor psihomotori de grup” (arial, centrifugal, centripetal) va fi aceeași. Nu arată chiar așa în prezent... De asemenea, includerea a atât de multe evaluări în fiecare factor să țină seama că este oarecum falsă atâta vreme cât toate evaluările au un anumit grad de contaminare. Dar putem discuta mai târziu interpretarea acestor lucruri.

Desigur trebuie să publici această lucrare împreună, poate, cu analiza rezultatelor lui Hartshone și May. Este o lucrare foarte semnificativă. Voi fi foarte bucuros să mă uit

peste metodele și interpretările dumitale.

Vești nefericite vin din Hamburg despre moartea prematură a lui Matrha Muchov. Fără îndoială că ai apreciat-o și ai găsit-o la fel de prietenoasă și săritoare ca și mine. Avea doar 61 de ani și ar fi putut avea încă mulți ani de muncă productivă. Este o mare tragedie.

Al dumitale sincer
Gordon Allport

Nota traducătorului:

* Este vorba despre cartea lui Allport și Vernon intitulată "Studii asupra mișcărilor expresive".

HARVARD UNIVERSITY

**PSYCHOLOGICAL LABORATORY
CAMBRIDGE**

**EMERSON HALL,
MASSACHUSETTS**

2 aprilie 1934

Dragă Dr. Mărgineanu,

A fost foarte plăcut să aud de dumneata acum câteva săptămâni când îmi spuneai despre noua aclimatizare în orașul păcătos. Cu statisticienii cărora te-ai asociat trebuie să devii foarte productiv și să te ridici la o poziție olimpică de la care să te pronunți asupra punctului de vedere statistic cât și al celui non-statistic. Am apreciat informația dumitale asupra părerii lui Thurstone privind problema noastră, asupra suprapunerii factorilor. Critica dumitale privitoare la semnificația factorilor este ceva ce el o poate foarte bine folosi. Pentru că eu cred că el are tendința să se piardă în metodă. Vom urmări cu interes aserțiunile lui finale privind analiza factorială cu al ei: "de ce și pentru ce".

L-ai întâlnit deja pe Kluever? Dacă nu, încearcă să-l întâlnești. Și salută-l din partea mea, de asemenea salută-l pe Franz Alexander dacă-l vezi din nou. Cred că el știe mai mult despre psihologie decât majoritatea psihoanaliștilor și mirabile dictu dorește și să citească ceea ce am spus despre personalitate. Pe marea majoritate nu-i preocupă psihologia.

Cantril este ocupat cu radioul și vizitează New Yorkul această săptămână ca să guste "radioul adevărat" în marile studiouri. Multe din cercetările noastre se apropie de sfârșit cu inevitabila recoltă de teză de doctorat. Asta este ceea ce mă va ține ocupat. Între timp lucrez la un capitol despre atitudini pentru ultima carte a lui Murchison, Psihologia socială.

Stacy May a fost aici câteva săptămâni și a vorbit despre dumitale. Cred că Fundația ar fi satisfăcută dacă totuși bursierii ei s-ar adapta atât de bine ca dumneata și ar folosi oportunitățile lor de studiu atât de înțelept.

Măine Societatea Psihologilor Experimentali se întâlnește aici și vom avea

aproape un bloc întreg de German Gelehrter (învățați germani): Koffa, Lewin, von Hornhostel, Wertheimer. Stern vine la Duke, cred. Ei bine, Germania nu-i mai merită. Chiar și Kohler vine anul următor la Harvard ca să țină cursurile William James.

Îți vom urmări activitatea din această vară și vom fi foarte bucuroși să te avem înapoi la Cambridge.

Al dumatile același,
Gordon W. Allport

HARVARD UNIVERSITY

PSYCHOLOGICAL LABORATORY

EMERSON HALL,
CAMBRIDGE, MASS

16 mai 1934

Dragă Dr. Mărgineanu,

Mulțumesc foarte mult pentru trimiterea studiului minuțios asupra saturațiilor factoriale din rapiditate și evaluări.*

Le-am studiat din nou și sunt tulburat. Cu toate că dumneata găsești foarte multă consistență, ea nu e totuși comparabilă cu consistența pe care noi am găsit-o. De exemplu, vitezele noastre de scriere, trasare și ritmice nu apar ca fiind coexistente cu Factorii dumatile I, II, III. De fapt eu nu pot face ca factorii dumatile să fie inteligibili sau plini de sens. Este desigur o dilemă a tehnicienilor; dar până când voi înțelege mai bine analiza factorială, sunt obligat să stabilesc după o simplă inspecție modul în care sunt grupați itemii dintr-un tabel de intercorelație. Dar voi rămâne cu mintea deschisă... Nu găsesc nici un înțeles reieșind din factorii dumatile în evaluare. Toate acestea se suprapun într-o asemenea măsură încât haloul este evident și să încerci să spui care sunt cele patru tipuri principale ale haloului nu este foarte semnificativ.

Toate aceste probleme devin tot mai insistente, deoarece citesc acum o teză de doctorat (făcută cu Kelley) și intitulată "Analiza factorială a personalității". Îmi pare că distruge și descompune toate analizele semnificative. Rezultatul este că mă simt tentat să mă retrag într-o clinică și să rămân acolo. Aștept cu multă nerăbdare judecata dumatile finală și decizia pe care sper să mi-o dai în această vară, înaintea reîntoarcerii dumatile în țara natală. Lazarsfeld** mi-a trimis un număr de răspunsuri la chestionarul său. Chestionarul a fost, cum dumneata observi, în întregime caracteristic pentru el. Am simțit că documentele nu erau folosite pentru Fundație, pentru că ele sunt în dezacord ca și ființele umane, dar am considerat că sunt niște înregistrări de caz foarte revelatoare pentru personalitățile umane. Tot mai mult cred că metodele de studiere a personalității trebuie îndreptate asupra "congruenței". Personalitatea este lucrul cel mai real cu putință în universul psihologic. De ce să nu o studiem?

Cele mai bune urări dumatile și doamnei M.
Cu cordialitate
Gordon Allport

Nota traducătorului:

* Privitoare tot la studiul mișcărilor expresive din lucrarea lui Allport și Vernon.

** Lazarfeld a fost coleg cu Nicolae Mărgineanu la Fundația Rockefeller, fiind ulterior profesor la Universitatea Columbia și președinte al Asociației Sociologilor Americani.

HARVARD UNIVERSITY

PSYCHOLOGICAL LABORATORY

**EMERSON HALL,
CAMBRIDGE, MASS**

11 octombrie 1934

Dragă Dr. Mărgineanu,

Scrisoarea dumitale delicioasă asupra psihologiei franceze în general și asupra lui Pierre Janet în particular a fost atât de la obiect încât mi-am luat îngăduința de a o citi unora din colegii mei. Simplu, spectacolul lui Durkheim ca statistician este destul de nostim. Mă tem că Janet este un câine prea bătrân, trecut prin rele pentru a învăța trucuri noi. Oricum, m-ai provocat să citesc mai cu atenție teoria sa tensională asupra personalității.

Munca noastră aici începe cu promisiuni considerabile. Câțiva absolvenți au abordat probleme în domeniul personalității, una tratând comportamentul social al copiilor, alta activitatea expresivă, iar o alta teoria lui Kretschmer. Cantril și cu mine suntem ocupați cu relatarea în scris a rezultatelor noastre în investigațiile radio. În general Harvardul nu s-a schimbat foarte mult. Acceptarea lui Kohler pentru primul semestru se dovedește stimulative.

Realmente nu pot să-ți spun cât de mult apreciez periplul tău psihologic. Fiind stabilit în același loc, nu am ocazia să-ți răspund cu vești la fel de interesante. Săptămâna viitoare, totuși, voi vizita New Yorkul și SSRC. Se pare că s-au împotmolit în legătură cu "personalitatea și cultura", încât m-au sunat și m-au rugat să pregătesc răspunsul. Știi cumva care este? Stern este foarte mulțumit la Duke și sper să-i aranjez un ciclu de conferințe în nord, în februarie. Te rog, scrie-mi din nou și în același timp bucură-te de Paris. Cele mai bune gânduri doamnei Mărgineanu și dumitale

Al dumitale

Gordon Allport

Dr. N. Mărgineanu

Hotel gerson, rue de la Sorbonne, Paris, Franța

HARVARD UNIVERSITY

PSYCHOLOGICAL LABORATORY

**EMERSON HALL,
CAMBRIDGE, MASS**

30 martie 1935

Dragă Dr. Mărgineanu,

A fost ca o respirație proaspătă și bună dispoziție să citesc despre activitatea dumitale la Cluj. Pari să fi construit o foarte cosmopolită baterie de teste, cele mai bune din toate țările. Aplicate la români, ele vor arăta cât de universală este natura umană. Sunt sigur că vei urmări cu grijă acordurile, consistențele, indicațiile și vei scoate în evidență și altceva decât Factorii Atotputernici. Ai o grupare admirabilă de materiale și întrucât ai o colaborare bună în patria dumitale, aștept din partea dumitale o seamă de rezultate și teorii în adevăr decisive. Dar cum îți spun, sper să nu fii atât de american ca să-ți pui toată încrederea în analiza factorială. Pe de altă parte, sper desigur, să publici lucrarea dumitale în engleză sau altă limbă accesibilă. Din păcate, noi nu citim românește în această țară, chiar dacă viețile sau salvarea noastră științifică ar depinde de asta. În orice caz, voi urmări cu viu interes rezultatele și interpretările tale.

Îți înapoiez studiul despre Janet. Este o situație stânjenitoare cea în care te afli. Acest domn nu realizează că o asemenea concepție care exprimă munca de o viață este rareori publicată în timpul vieții, deși propria autobiografie apare în volumul lui Murchison despre "Psihologie în autobiografie". De vreme ce există un asemenea articol general mă îndoiesc că ar fi loc pentru încă unul asemănător deocamdată. Oare nu poate să apară într-o revistă românească sau în altă revistă central europeană? Poate că acolo nu există atâtea obiecții.

Anul nostru a fost foarte plin, dar nu neapărat cu un scop precis. Oricum Hadley și cu mine ne-am încheiat studiile despre radio și tratăm acum cu editorii. Harpers dorește cartea și poate că i-o vom da. Volumul va fi "Psihologia Radioului". Ca să tentăm un editor trebuie să adăugăm capitole populare, să oferim ilustrații, descrieri, fapte și atracții. Dar aceste capitole (care vor face să se vândă cartea) sunt doar o mască pentru raporturile experimentale pe care nu le-am fi putut publica fără o astfel de mască.

Tocmai când am terminat această treabă și am lucrat bine împreună, Cantril și-a schimbat planurile și ne va părăsi pentru Colegiul Pedagogic de la Columbia. Are acolo un viitor mai bun, dar nouă ne pare foarte rău că-l pierdem. Lashley vine la Harvard de anul viitor ca profesor de psihologie și astfel lumea se schimbă.

Stern a fost aici pentru o săptămână, predând unele cursuri. I s-au acordat onorurile cuvenite, s-a bucurat de această experiență și de asemenea a îndrăgit aerul politic proaspăt al Americii. Anul viitor, poate, se va reîntoarce, cu toate că pentru angajarea sa permanentă există puține șanse, dată fiind vârsta sa înaintată. Există mulți europeni, evrei – germani mai ales, pentru care îți sângerează inima. Situația lor e tristă și urgentă, dar SUA nu par a fi în situația de a-i prelua pe toți. Aceasta este în special cazul celor tineri, care nu au ajuns încă la o reputație mondială. Psihologia este acum în afara Germaniei, se răspândește în alte țări și cred că o parte din lucrările cele mai bune vor fi făcute în țări mai îndepărtate (România e una dintre ele).

Mă bucur să văd din publicații că ne ții la curent cu activitatea din România. Trebuie să lucrezi pentru internaționalism în psihologie. Este deja un subiect internațional și nu trebuie să fie pervertit, așa cum a făcut Jaensch într-o falsă anexă a unei filozofii neghioabe.

Vei merge la Madrid în august 1936, visez să ne întâlnim acolo. Va fi o reuniune impresionantă. Este mai mult ca sigur că vom merge și, de vreme ce dorim asta, o să găsim și o cale să o facem. Gândește-te s-o aduci și pe doamna Mărgineanu, dacă poți. O să bem o sticlă de vin spaniol bun și o să căutăm în el eternul "veritas". Cele mai bune gânduri soției tale și cele mai bune urări pentru munca ta și pentru planul vostru de "cuib". Propria noastră viață a fost destul de lipsită de evenimente, plină doar de rutină. În ultimii ani am întâlnit multă lume care a venit și a plecat, dar nici unul nu a fost atât de aproape ca și voi. Nu ne uitați!

Îți voi trimite lucrări când voi avea ceva să-ți comunic. Mai jos îți dau lista unor cărți noi care au apărut sau sunt în curs de apariție și care ar putea să te intereseze.

Cele mai bune gânduri și salutări din inimă
Al dumatile

Gordon Allport

Control Control Murchison, Handbook of Social Psychology. Clark Univ. Press:
Boring, Langfeld, Weld, Psychology. J. Wiley Co. NY. Warren. Dictionary of
Psychology, Boston: Houghton Mifflin. K. Lewin, Dynamic Theory of Personality,
NY: McGraw Hill.

**HARVARD UNIVERSITY
DEPARTMENT OF PSYCHOLOGY**

PSYCHOLOGICAL LABORATORY

**EMERSON HALL,
CAMBRIDGE, MASS**

Martie 1936

În timpul primului semestru a trebuit să funcționez ca președinte activ al Departamentului nostru pentru că șeful (Boring) era plecat. Este o ușurare că am scăpat de slujba aceasta pentru că nu mă interesează munca administrativă. Dar dumneata, cu șase funcționari și multe alte munci trebuie să fii un adevărat business man american, 101 % american, cum obișnuiai să spui. Majoritatea străinilor care ne vizitează ne văd doar defectele, dar dumneata ai fost destul de înțelept să-ți însușești puținele noastre virtuți și să le folosești. Totdeauna am spus că dumneata ai fost cel mai bun și capabil bursier al Fundației Rocckefeller pe care l-am avut vreodată. Mai există și alți români ca dumneata? Dacă da, trimite-i aici. Mai ales dacă au soții așa draguțe.

Harvardul este într-o stare de agitație cu festivitățile pentru aniversarea a 300 de ani care are loc în această vară și această toamnă. Vor veni un număr uriaș de reprezentanți ai școlilor din întreaga lume, vor avea loc simpozioane, conferințe, acordări de titluri, dezbateri și mai știi eu ce. În mijlocul tuturor acelor lucruri psihologia este într-un fel în suspensie. Lashley a venit și ne-a impus un set de valori de tip empiric experimental care ne-a forțat să ne îndepărtăm de umanistic și filozofic către standardurile de Ghicago.

Unora dintre noi nu ne place prea mult... dar el este un om drăguț și influența lui va fi folositoare.

Ne-a vizitat profesorul Baley din Varșovia, profesorul prietenului nostru Zawadzki care este acum, după câte înțeleg, în Vilnius. Comunici cu el? Lazarsfeld s-a întors în America, s-a căsătorit cu Herzog și se ocupă de niște anchete de marketing, cred, în New Jersey.

Vernon scrie din Glasgow că-i place noul său post de profesor și bineînțeles este foarte productiv tot timpul. Se ceartă cu ideile mele și eu mă cert cu ale lui și totul este pașnic între noi. Dacă vreodată mergi în Anglia trebuie să-l cunoști mai bine. De asemenea, trebuie să faceți schimb de publicații. El este cu siguranță un remarcabil psiholog al personalității.

Familia Stern este la Duke, dar viitorul lor este întunecat deoarece contractul lor expiră în acest an și el îmbătrânește de-a adevăratelea. Încă nu au unde să se ducă, iar familia lor depinde de ei. Noi încercăm să obținem ca traducerea noii sale Allgemeine Psychologie publicată de Nijhoff în Olanda să fie publicată și în America, dar și asta este foarte greu. Viața este crudă cu evreii, chiar și cu evrei atât de cumsecade ca și Sternii.

Dar sunt bucuros că dumneata ești așa de bine aranjat, că te gândești încă cu căldură la noi, că ai o casă frumoasă și o fiică. Cele mai calde gânduri. Vorbim deseori de voi și sperăm să ne vedem din nou. Gânduri deosebite doamnei Mărgineanu și felicitări la nașterea domnișoarei. Mă încumet să fac o precizare: va fi la fel de frumoasă și plină de daruri ca și prințesele din legendă.

Cele mai bune urări din inimă
mereu același

Gordon Allport

HARVARD UNIVERSITY

EMERSON HALL, CAMBRIDGE, MASSACHUSETTS

30 octombrie 1936

Dragă Mărgineanu,

Îndată ce am primit scrisoarea dumatăle din 5 septembrie am cerut Biroului Publicațiilor* să-ți trimită exemplare din publicațiile privitoare la administrația și organizarea Universității Harvard ca să le dai doctorului Goangă**. Sper că le-ai primit și că ele vor fi utile pentru reformarea universităților, spre folosul studenților. Curios, studenții americani manifestă așa puțin interes pentru politică și nu sunt nicicând violenți, în vreme ce studenții europeni folosesc orice în afară de capul lor. Natural, apartenența politică viguroasă este în creștere acum în America, dar ea este foarte pașnică și academică în comparație cu Europa. Sper să rămâneți în afara războiului și că România avansează,

așa cum recent a dovedit, în agresiunea intelectuală, nu fizică.

Cu siguranță că dumneata continui drumul pașnic și relatarea despre munca uriașă privind corelațiile și analiza factorială mă fac să fiu într-adevăr impresionat de amploarea ei. Dă-mi de știre despre rezultate când, în fine, le vei avea. Sunt sigur că-ți vei aduce contribuția atât la psihologia americană cât și la cea românească.

Ai primit materialul pe care ți l-am trimis despre Tricentenara aniversare a Harvardului? A fost absolut măreț, semănând mai mult cu o încoronare regală, decât cu orice alt eveniment pe care Statele Unite le-a avut vreodată.

Janet a fost aici și a ținut lecții, primind onoruri academice, la fel ca și Piaget, Malinowski și Jung. Pledoaria sa cu această ocazie, adevărat leitmotiv, a fost Libertatea Academică și cei mai mulți din savanții europeni au susținut că Universitatea Harvard este acum refugiul și centrul bătăliei democratice.

McDougall a scris prima sa critică împotriva lui Lewin, în ultimul număr din "*Caracter și personalitate*" pe care sper că l-ai văzut. Citează critica dumitale făcută la timpul potrivit teoriei lui Lewin și minimalizează, cred eu, câteva din corolarele ei de alură fantezistă. J. F. Brown are o carte nouă, "Psihologia și ordinea socială" (MC Graw – Hill), care încearcă să scrie o psihologie socială în termeni lui Lewin. Lewin însuși are o nouă "Psihologie Topologică" (tot la McGraw – Hill) din care mare parte, cred eu, este o traducere din germană. Grupul a avut o întâlnire de Crăciun la Clinica Psihologică aici la Harvard și mie mi s-a cerut să fac o recenzie critică a cărții lui Brown.

Anul acesta nu predau, mă bucur de un an de concediu. Rămân oricum în Cambridge ca să termin mult întârziata mea carte despre personalitate. Sper s-o termin în iarnă și când va fi publicată vei primi primul exemplar. Aș fi încântat să-ți cunosc părerile, dacă, de exemplu, nu sunt prea tăios în critica metodologiei factoriale.

Stern a petrecut vara aici și a fost foarte fericit la Harvard. Acum s-a întors la Duke. Am pregătit o lungă recenzie a lucrării ALLGEMEINE pe care am citit-o la colocviu și urmează să apară în numărul următor din Character and Personality. Sper să aveți această revistă în Cluj; dacă nu, îți voi trimite un exemplar.

Ți-am trimis un exemplar din monografia *Trait-names*? dacă nu, o voi face.

Întâlnirile de la A.P.A. în anul acesta la Hanivra au fost foarte extinse, aproape 800 de participanți. Ședințele despre personalitate au fost cele mai frecventate. Tehnicile statistice au dominat după cum poți bănuși, dar au existat de asemenea câteva semne ale unor preocupări noi privind, de exemplu, mișcarea expresivă, problemele sociale și politice. Am înființat o societate afiliată "Societatea pentru studiul psihologic al problemelor sociale". L-am ales pe Goodwin Watson președinte, în timp ce el era în Europa, probabil în România. Scopul nostru este să ținem psihologia socială în contact strâns cu domeniile politice și economice pe baza unor cercetări și astfel să contribuim la soluționarea științifică a unor probleme îngrijorătoare ale rasei, democrației și guvernării. Este o grupare liberală de stânga, dar îmi este teamă că psihologia nu poate rămâne mereu departe de domeniul politic; dacă ea rămâne, atunci foarte curând nu vom avea nici o psihologie, ca în biata veche Germanie.

Ce fac soția și fiica ta? Mi le imaginez în casa voastră modernă și frumoasă și mi-aș dori să pot veni acolo să bem un ceai împreună. Dacă este un congres internațional

vara următoare, sper să putem participa și să vă putem întâlni din nou pe soția ta și pe tine. Langfeld mi-a spus acum câteva zile că comitetul se gândește să-l țină la Paris atâta vreme cât biata Spanie pare definitiv distrusă.

H. Werner îmi ia locul la Harvard anul acesta și cred că o să-i placă. Poziția lui în America nu este foarte sigură, nu mai mult decât a lui Stern, Kohler, Wertheimer și a multor alora, și pentru ficare dintre ei reangajarea în anul următor este problematică. Este curios, dar mă gândesc acum la centrul vostru, și de asemenea la Rusia, și ceva mai puțin la America drept locuri în care psihologia să cunoască o creștere în viitor. O atât de mare parte a lumii este întunecată și decadentă. Brunswik se mută aici să stea în anul viitor. Și centrul din Viena este pe cale să se scufunde ca și toate centrele din Germania.

Ei bine, nu este o imagine prea veselă. Dar asta nu înseamnă că nu mă bucur să am vești de la tine, în speranța că îmi vei scrie din nou curând, cu vești despre familia ta și cercetările tale. Sper cu adevărat ca într-un an să ne putem vedea, dar asta este încă o speranță și nu un plan.

Cu toate urările de bine,
Și aceeași constantă cordialitate,
Gordon Allport

M-am bucurat de contribuțiile tale în Psychological Abstracts.

Note:

* Al Universității Harvard

** Informațiile erau solicitate de Prof. Fl. Ștefănescu-Goangă, Rectorul Universității din Cluj și apoi ministru al învățământului, în scopul luării măsurilor de împiedicare a pătrunderii mișcării legionare în universități.

O documentare similară asupra organizării democratice a Universităților a fost cerută de prof. N. Mărgineanu, tot la dorința rectorului Goangă și profesorilor G. Watson da la Universitatea Columbia, Marc May de la Univ. Yale, L. Thurstone de la Univ. Chicago, John Anderson de la Univ. Minnesota.

4 ARLINGTON STREET, CAMBRIDGE, MASSACHUSETTS

10 decembrie 1939

Dragă Mărgineanu,

Scrisoarea ta din 8 octombrie a sosit la Cambridge în 8 decembrie: exact două luni pe drum. Sper că măcar acum urările mele de răspuns nu vor întârzia până la primăvară și nu vor avea ghinionul să se scufunde în ocean. Cât de hidoasă și nesigură a devenit viața.

A fost minunat să aud de tine, cu toate că starea ta de spirit era destul de nesigură și viitorul pare să fie problematic pentru tine. În armată se așteaptă cu nervozitate să se întâmple ceva și cu toate acestea lucrezi câte zece ore pe zi la o carte de știință. Ai o

admirabilă perseverență și mult curaj. Scopurile pe care le slujești: educația, cercetarea, cultura, bunăstarea umană. Gândește-te la milioanele de oameni care doresc exact același lucru și nu pot să le aibă. Într-un fel învățătura ne-a făcut proști. Suntem Gelehrter și cu toate astea, de fapt, ne sinucidem. Învățătura noastră, într-un mod dezolant, s-a dovedit greșită.

România este în mintea noastră a tuturor. Ne ținem respirația așa cum faceți voi de luni și luni. Nervii voștri trebuie să fie întinși la maximum (mă întreb dacă scrisoarea asta va mai ajunge la tine în cazul în care izbucnește războiul).

Odată cu scrisoarea ta am primit o scrisoare de la bietul Zawadzki din Vilnius. Ca polonez a primit salariul în monedă poloneză fără valoare și după întâi ianuarie va fi șomer deoarece Universitatea se lituanizează. Îmi scrie că soția lui nu este bine și cum în casă nu au căldură starea ei se va agrava cu siguranță. Toți prietenii lui sunt ruinați și nu-i pot ajuta. Dacă își vinde aparatul de fotografiat vor avea ce mânca câteva săptămâni, iar după asta vor deveni muritori de foame. Și Zawadzki este un bun psiholog. Asta să fie oare soarta noastră?

În țara noastră simpatia pentru Finlanda este foarte mare și Fondurile de Ajutoare Hoover strâng sume mari de bani din toate părțile. Dar vai, mă tem că vor veni prea târziu și încă o țară pașnică, progresistă, umanistă, va fi sacrificată lupilor Satanei. Sper din adâncul sufletului ca România să fie cruțată.

Siguranța ta personală va fi un motiv de mare îngrijorare pentru mine. Sunt de acord că sclavia este mai rea decât moartea și același lucru este valabil și pentru copiii noștri. Sper din suflet ca ție și familiei tale să nu i se întâmple nimic rău. Poate că vei putea fi demobilizat într-o Românie liberă, să-și continui munca științifică în interesul umanității universale.

Mă încălzește gândul că ai cartea mea la îndemână, că te uiți des prin ea, că te gândești la mine cu bune sentimente. Este mult prea mare prețuirea ta și cu siguranță nu merit să-mi dedici mie volumul. Dacă vei face asta va fi cea mai mare onoare pe care am primit-o vreodată și mă voi bucura de acest semn de prietenie cât timp voi trăi.

Pe zi ce trece sunt tot mai tulburat de nebunia vremurilor noastre. Iată ce-am ajuns: prieteni de peste mări și țări și grupului nostru îi mai putem adăuga psihologi din Turcia, Scandinavia, Lituania, Coreea, Anglia, Germania, Italia și Franța. Toți sunt prietenii mei; și fiecare simte ca mine și ca tine. De ce oare în numele Rațiunii trebuie să ne măcelărim unii pe alții ????

Mă bucur să aud că familia ta este bine. Te rog salută-i din partea noastră. Sper ca într-o zi să-i întâlnim pe toți înainte ca tinerele tale vlăstare să crească prea mari.

Doamna Allport și "Andrew" (Bobby) sunt bine. Ultimul are 12 ani și jumătate, descercându-se splendid cu școala.

Cantril scrie o excelentă psihologie socială la Princeton, tocmai a terminat o lucrare mai extinsă despre cercetările asupra radioului. Roback este tot în mansarda lui, fiind un adevărat studios în ciuda furtunii și a stresului. Murray după trei ani de absență se întoarce la clinică în septembrie următor. Lewin ne va vizita din nou pentru un semestru, începând din februarie.

Călătoria noastră în California a fost un succes, deși a fost un efort să pregătesc

și să țin cuvântul meu prezidențial. L-am numit “Psychologist’s Frame of Reference” și când va fi publicat luna următoare îți voi trimite cu siguranță un exemplar cu cele mai bune gânduri și urări. A.P.A. (Asociația Psihologilor Americani) a fost dominată de un spirit democrat, a emis multe rezoluții referitoare la păstrarea libertăților noastre civile și a bazelor pentru o viață liberă. De asemenea, tot mai mulți și mai mulți psihologi se consacră cercetărilor sociale de bază. Sperăm ca eforturile lor să nu vină prea târziu.

Și așa, dragă prietene, nu scrie Goodbye. Ne așteaptă zile grele, dar sunt sigur că vei trăi ca să-ți vezi cartea publicată și să te întorci la munca ta de om de știință, construind viața intelectuală a poporului și contribuind la o eventuală Federație a popoarelor libere din toate țările. Un vis?

Este aproape o ironie să-ți urez un Crăciun Fericit acum – fără “pace în lume”. Dar îți urez un An Nou cu mai multă siguranță, fericire și împlinire personală.

Al tău vechi prieten care dorește să aibă vești de la tine,

Gordon Allport

Pot să îndrăznesc să vă doresc duminică, soției și copiilor un An Nou Fericit?
Cu drag,

Ada Allport

4 ARLINGTON STREET, CAMBRIDGE, MASSACHUSETTS

Seara de Anul Nou 1939-1940

Dragă prietene,

Întrucât dramatica ta scrisoare din 8 octombrie a făcut două luni ca să ajungă la mine, nu mai sunt sigur dacă legăturile noastre vor mai fi cu putință. Să ne scriem totuși, din când în când, în 1940, chiar dacă vom primi sau nu răspuns. Vreau mai ales să știu cum avansezi cu cartea și apoi aș dori s-o citesc (cred că trebuie să fie în românește și va trebui să cer multiliteratului său autor să mi-o traducă, sperând că vom ajunge cândva să stăm serile împreună, să bem o cafea la gura sobei la mine sau la tine acasă).

Cu siguranță că anul 1939 a adus cu sine toate relele posibile. Sper ca Parisul, Berlinul, Londra, Oslo, Stocholm sau Clujul să fie cruțate în 1940. Sper, mai ales că România va reuși cumva să se descurce și să scape de flăcările care cuprind cu demență nordul, sudul, vestul și estul.

Știu că tratatul (târgul) cu Hitler a fost inevitabil, dar sper că Anschluss-ul va fi evitat. Românii, sunt sigur, vor lupta ca finlandezii și loaliștii spanioli și vor rezista cu înverșunare.

Mi-ai scris luându-ți “adio”. Te rog, nu fi deprimat și pesimist. Sunt mari șanse ca tu și familia să treceți peste acest calvar, oricât de greu va fi, să treceți cu bine, întăriți sufletește și mai înțelepți. Privește lucrurile astfel: vei fi un psiholog mai bun datorită experienței de viață, oricare ar fi ea. Bineînțeles, dacă va fi că cazii, e mult mai bine să cazii

pentru o cauză nobilă.

Cu prieteni ca tine implicați, nu mă simt departe de conflict. Majoritatea emoțiilor pe care le încerc mă duc cu gândul la trecutul meu, mă fac să sufăr pentru fostele mele țări de reședință din Europa, țări pe care le-am iubit, chiar și biata Polonie. Îți amintești de Zawadski? Mi-a scris o scrisoare disperată din Vilnius, unde polonezii sunt izgoniți din universități – unde micile lor economii în băncile poloneze nu mai au nici o valoare, iar soția lui zace bolnavă într-o casă fără căldură și fără alimente. Îi trimitem bani și sperăm să-l aducem aici. Ce mare diferență față de zilele pașnice, când el a venit aici ca și tine ca bursier Rockefeller.

În câteva zile pot să-ți trimit cuvântarea mea ca președinte (A.P.A.); mă tem că este radicală și plină de răzvrătire; dar astfel se potrivește cu zilele de tranziție pe care le trăim. Psihologia va trebui să se justifice în curând sau să dispară, asta a fost ideea discursului meu. Între timp, mulți dintre studenții noștri lucrează la probleme interesante, tratând viața și personalitatea. De fapt, majoritatea lor insistă asupra unor astfel de probleme. Deci sunt ocupat direcționând cercetarea, nefăcând prea multe pe cont propriu. Timpul meu se îndreaptă mai cu seamă asupra metodei cazuistice. Strângem multe biografii ale germanilor ca material de analizat. De altfel, opinia publică și propaganda sunt subiecte active pentru cercetări locale...

America a fost profund mișcată de soarta Finlandei și se strâng fonduri mari pentru ajutarea ei. Mă tem însă că va fi nevoie de mult mai mult decât hrană, îmbrăcăminte și compasiune. Dar America este deplin convinsă că trebuie să rămână în emisfera ei. Argumentul este că după război trebuie să avem resurse să-i ajutăm pe alții. Și mâinile curate pentru munca constructivă. Dar asta este atitudinea a 95% din poporul nostru în ajunul anului 1940. A fost aceeași atitudine în noiembrie 1916, șase luni mai târziu am intrat în război. Schimbările sunt rapide iar previziunile sunt imposibil de făcut. Socio-psihologii sunt realmente neputincioși, nu-i așa?

Crăciunul a trecut plăcut pentru noi. Bobby are 12 ½, a primit o mică mașină de imprimat și azi e fericit bucurându-se de prima zăpadă a iernii. Veselia la 12 ani jumătate nu e umbrită Weltschmerz, iar eu mă bucur de asta. Ada este bine și lucrează cu mine la proiectul privind studiul cazuistic.

Cantril e ocupat și celebru lucrând în domeniul opiniei publice. O carte a lui recentă se ocupă de panica în masă de la noi, provocată de o emisiune radio bazată pe cartea științifico-fantastică a lui H. G. Wells "Războiul luminilor". Oamenii au crezut de-adevăratelea că ne-au invadat Marțienii! Tulburați în tiparele lor de referință, deconcertați de recesiune și necazurile europene, ai au crezut absolut tot și s-au lăsat cuprinși de panică. Cantril a făcut o analiză foarte bună a situației. Lazarsfeld lucrează cu el. Roback continuă să locuiască în mansarda lui, e foarte drăguț, chiar dacă uneori excentric. Harvard nu s-a schimbat prea mult. Sper ca într-o zi să ne vizitezi, aducând cartea ta cu tine*. Gândul de-a mi-o dedica mie, este mai mult decât o plăcere pentru mine. Mă atinge în adâncul inimii și atestă aspectul internațional al cunoașterii biete și oprimatei persoane umane. Să sperăm că-și va găsi eliberarea.

Pentru Anul Nou: sănătate, siguranță, muncă productivă și continuă libertate. Acestea sunt urările pe care ți le fac din tot sufletul.

Cu aceeași cordialitate, iar doamnei M., gândurile bune ale familiei mele.
Al dumitale, Gordon Allport

Notă:

** Este vorba de Psihologia persoanei de Nicolae Mărgineanu*

GOLDON W. ALLPORT

LINCOLNVILLE MAINE

8 septembrie 1940

Dragă Mărgineanu,

De la scrisoarea ta din martie, lumea a evoluat în mod progresiv spre iad. Nu mai știi dacă vei mai primi vreodată această scrisoare, dar trebuie să o scriu pentru a-ți spune cât de constant ne gândim la tine în aceste zile când România a suferit marea ei schimbare. Nu încerc să-mi exprim sentimentele în cuvinte, ci-ți scriu numai ca să-ți cer să nu pierzi contactul cu mine, orice s-ar întâmpla.

Ca și tine, ne-am îndreptat către sat și am cumpărat o casă veche la țară, mică și primitivă, construită acum 100 de ani. Pământul nostru are 55 de acri cu pădure, câmpie, pășuni și mulți acri cu afine. Vara asta ne-am odihnit două luni în căsuța noastră, dar acum suntem pe cale să ne întoarcem la Cambridge. Mărunte tiranii ale naturii stabilesc ritmuri pe care oamenii ar trebui să le urmeze și este mai sănătos să te supui lor și să descoperi din nou unele valori de bază ale existenței. Îmi imaginez viile din locurile tale natale. Sper că a fost un refugiu sigur în aceste zile atât de furtunoase.

Psihologia a devenit în ultima vreme o problemă de apărare în America și un nou spirit de umanitate ia net locul individualismului istoric. Bineînțeles, e prea devreme să te pronunți cât de eficient va acționa această nouă viziune. Dacă te gândești că una câte una națiunile au privit cum apune soarele, când împreună ar fi putut să-l mențină la zenit. Ca psihologi suntem și muți și neajutorați.

Dar nu trebuie să fac politică. Știi că aveți propriile voastre probleme, iar războiul nu este subiect de bârfă.

Scopul acestei scrisori este pentru a-ți spune că mă gândesc la tine în cele mai nenorocite clipe; că sper să poți trece furtuna, că lucrul tău va fi reluat pașnic în vremuri mai bune, că ne vom întâlni din nou aici sau acolo; și că sperăm că familia ta înflorește în pofida a tot ceea ce s-a întâmplat. Cel puțin copiii sunt prea mici ca să se sperie de umbrele rele.

Colinele pașnice în care locuim acum se gândesc numai la ploaie și la soare și la înghețul care vine. Arborii încep să-și piardă frunzele; grădinile se urățesc și ele; localnicii sunt nepăsători. Dedesubtul tuturor acestor schimbări există totuși o stabilitate ce se păstrează, chiar dacă anii sunt grei pentru biata societate umană – rău concepută de la început.

Îți doresc noroc, pace și progres; dacă nu acum, atunci în curând.

Cele mai bune gânduri soției dumitale.

Al dumitale devotat,

Gordon W. Allport

P.S. Zawadski a sosit aici în martie și pentru anul următor are un post de suplinitor la Wellesley College. Chiar și o slujbă provizorie este binevenită pentru el. Aș dori să-i putem aduce aici în țară la noi pe toți discipolii noștri năpăstuiți. Ce bravă lume nouă am putea fi atunci!

Notă:

** Se referă la Dictatul de la Viena și guvernarea legionară*

**HARVARD UNIVERSITY
PSYCHOLOGICAL LABORATORY
ADDRESS: EMERSON HALL, HARVARD UNIVERSITY, CAMBRIDGE,
MASSACHUSETTS**

29 ianuarie 1941

Dragă prietene Mărgineanu,

Scrisoarea ta care m-a mișcat profund, a fost citită și recită, a fost văzută de Roback și am de gând s-o trimit și celorlalți prieteni ai tăi; asta pentru că toți ne întrebăm ce se întâmplă cu tine și îți dorim numai bine.

De la scrisoarea ta din 26 noiembrie alte evenimente nenorocite s-au întâmplat, iar șirul lor nu s-a terminat încă. Lanțurile devin tot mai strânse și evenimentele tot mai acute. Mă întreb dacă acest cuvânt de salut îți va parveni. Judecata mea îmi spune să nu mi aștern sentimentele pe hârtie. Este o realitate groaznică să-ți dai seama că repercursiunile intervin în cele mai personale relații. Este îndeajuns să-ți spun că urmărim cu toții destinul tău, cu profundă îngrijorare și cu simpatie.

Poate ai fi bucuros să afli câte ceva despre profesia noastră care la urma urmei o poți folosi ca pe o "evadare" de la problemele personale. Evenimentele care se precipită au început să bulverseze calmul nostru profesional, mulți psihologi trecând în serviciul guvernului. Unii dintre noi avem sarcini în domeniul apărării, pe lângă munca noastră obișnuită. În ceea ce mă privește, de exemplu, este necesar să merg din când în când la Washington pentru că socio-psihologii au fost implicați în probleme privind starea de spirit a națiunii. America este ca un uriaș, adormit și amețit de anii de recesiune care acum se trezește, cască și revine la viață cu toți mușchii încordați și cu glandele cu secreție internă lucrând din plin.

Harvard merge înainte. Anul viitor Murray se reîntoarce cu fonduri suplimentare ca Fundația Rockefeller să înceapă organizarea clinicii. Între timp și el lucrează la Starea de Spirit și a terminat biografia lui Herman Melville. Unii dintre psihologii din domeniul receptorilor senzoriali se ocupă de probleme de apărare. Mulți absolvenți sunt aici, lucrând în continuare pe linia personalității și a psihologiei sociale. Un seminar de 40 de cursanți dezbat cu mine problema cum să scrii un bun studiu psihologic de caz privind o singură personalitate. Am făcut progrese considerabile și sper apoi să public rezultatele. De când a ieșit cartea mea am lucrat la acest subiect mai mult decât la orice altă problemă.

Deși mă îndoiesc că vor ajunge la tine îți transmit 3-4 din publicațiile mele. Subiectele sunt motivația în personalitate, psihologia în jurnalism și un studiu istoric.

Ceea ce îmi spui despre stăruința de a-ți termina cartea – deși cerul se prăbușește – mă face să-mi crească admirația pentru mine. Faptul că te gândești să mi-o dedici mă

mişcă profund. Este ca și când ai vedea un trandafir înflorind din nou în iad. Sunt nespuse de recunoscător. Sper să-ți pot duce planul la îndeplinire fără întreruperi, și mai sper că va veni vremea când ne vom putea internaționaliza cu adevărat eforturile în domeniul personalităților.

Traducerile ar trebui să fie mai frecvente; dar pentru moment au încetat cu desăvârșire. Doar recent am dat drepturile în portugheză pentru că legăturile între Brazilia și America sunt mai strânse. Există acum pentru psihologia Pan Americană mult interes.

În 1942 sperăm să avem reuniunea de semicentenar a Asociației Psihologilor Americani aici la Harvard. Este de altfel și Centenarul lui William James. S-a vorbit să facem din asta un Congres internațional și, dacă nu, cel puțin un Congres Pan American. N-ar fi oare minunat dacă lumea s-ar liniști și ar putea fi un Internațional, iar dumneata ai participa într-o atmosferă de pace și de dispoziție sufletească firească? Aducându-ți bineînțeles și iubita ta familie cu tine, căreia îi transmitem cele mai calde gânduri.

Zawadski este în siguranță acum, și anul acesta este fericit să aibă o slujbă la Colegiul Wellesley, luând locul doamnei Heidbreder în timp ce ea are un an de concediu. Nu știu ce va face la anul, dar succesul său la Wellesley îl va ajuta să-și găsească o slujbă.

Înștiințază-mă dacă ai primit această scrisoare și dacă da, voi încerca să-ți scriu mai des. Mă îndoiesc că vom reuși să comunicăm – există piedici mari pentru o corespondență liberă. Cu toate acestea scrisoarea ta din 26 noiembrie mi-a sosit necenzurată și deși a făcut șase săptămâni m-am bucurat enorm când am primit-o.

Am o singură rugămintă să-ți fac: nu te simți vinovat... Nu ești dumneata de condamnat. Faci ceea ce trebuie să facă un om de știință și nimeni nu consideră că ai avea ceva de câștigat prin autoacuzări care nu au nici un temei. Uită toată treaba asta. Prietenii tăi te înțeleg și te simpatizează și speră pentru tine cât de curând o viață liniștită, productivă, viață la care genialul, bunul, capabilul și înzestratul N. M. are dreptul.

Cu aceleași vechi și calde sentimente al tău prieten,

Gordon Allport

**HARVARD UNIVERSITY
DEPARTMENT OF SOCIAL RELATIONS
GORDON W. ALLPORT
CAMBRIDGE
380 WILLIAM JAMES HALL
MASSACHUSETTS 02138**

6 septembrie 1966

Dr. NICOLAS MĂRGINEANU
Strada Nicolae Iorga nr.7
Cluj, Rumania

Dragă prietene,

Prin profesorul Hitchins, istoricul de la Universitatea Rice, am aflat multe despre

progresul țării tale și că tu însuși ți-ai reluat studiile profesionale și științifice. Sunt bucuros să aflu aceste noutăți. De asemenea Ada și cu mine suntem cum nu se poate mai recunoscători pentru frumosul dar pe care ni l-ai trimis, o superbă catrință țesută de mama dumitale. Este un frumos exemplar de artă românească și o alăturăm unei piese similare pe care ne-ai dat-o cu mulți ani în urmă. Vă amintiți, tu și soția ta? De ani de zile o avem pe perete, ne-a reamintit de voi evocându-ne amintiri dragi. Îmi pare rău să aud de moartea mamei și a fratelui tău. Copiii voștri însă par să se fi lansat în cariere frumoase. Și e de asemenea reconfortant să știu că draga ta soție e bine. Transmite-i cele mai bune gânduri.

Dintre prietenii noștri comuni sunt îndurerat să-ți aduc la cunoștință moartea lui Thorndike, Roback și Zener. Ceilalți prieteni vor primi din partea mea vestea că ți-ai reluat activitatea și menționarea actualei tale adrese din Cluj. Sunt sigur că vei avea în curând vești de la ei. Am trimis de asemenea profesorului Fraisse de la Sorbona o listă de cărți franceze pe care el le-ar putea comanda pentru tine. I-am trimis și adresa ta.

Cât privește cărțile americane, am dispus librarului nostru să-ți trimită cu complimentele mele câteva cărți care să te ajute în activitatea prezentă. Sper ca ele să sosească pe rând în viitorul nu prea îndepărtat. De la ultima ta vizită în America cu mulți ani în urmă, Fundația Rockefeller și-a schimbat personalul și politica atât de radical, încât eu nu mai am legături cu ei, care să te poată ajuta. Adresa este: 111 West 50th Street, New York, N. Y. 10020. În privința achitării cărților pe care ți le trimit, din fericire eu am un fond de carte de care pot să mă folosesc. Consideră-l un gest de bunăvoință din partea noastră pentru un coleg de specialitate din România.

Cât despre familia mea, Ada este foarte bine și vă trimite cele mai bune gânduri. "Andrew" (Robert) este pediater în California, specializat în domeniul retardării mintale. Familia lui (trei nepoți) ne-au vizitat în vara asta. Vârsta copiilor este de 14, 9 și 4 luni! O adevărată deschidere și toți de o mare vitalitate. Eu sunt semipensionat la Harvard (am 68 de ani). În ultimii 10 ani Ada și cu mine am făcut călătorii în scop didactic în Africa de Sud, Marea Britanie și Hawai. Dar 380 William James Hall (noua clădire a științelor comportamentale) în Cambridge, Massachusetts 02138, este o adresă pe care o poți folosi.

Am fost bucuros să citesc studiul tău, Psihologie Logică și Matematică și să-mi dau seama că ai foarte multe de spus în acest domeniu al gândirii științifice. Primește cele mai bune urări de succes și satisfacție. Sunt bucuros că țările noastre dezvoltă contracte culturale și sunt foarte impresionat de veștile privind surprinzătorul progres industrial și în domeniul învățământului din România, care este într-adevăr o țară frumoasă.

Cu toată dragostea și gândurile noastre bune întregii tale familii.
Al tău mereu devotat,

Gordon W. Allport

**380 William James Hall
Cambridge
Massachusetts 02138**

7 ianuarie 1967

Dragă prietene,

Scrisoarea dumitale din 19 noiembrie m-a bucurat foarte mult pentru că mi-a confirmat că ai primit cărțile pe care ți le-am trimis. Ultima expediere a fost acum trei săptămâni. Nu știu câte de pe listă a putut să-ți trimită librarul, dar trebuie să fie 20-30 în total. Mă bucur de asemenea că prof. Fraisse ți-a trimis câteva din Franța. Fondul nostru i-a trimis 75\$ ca să investească în cărțile pentru dumneata.

Sunt uluit cât de repede și cu ce discernământ ai citit literatura de specialitate. Ești într-adevăr un discipol înfometat și lacom.

În privința comentariilor tale pertinente, sunt în mod special de acord cu preferința ta pentru modelele de adecvare *logică* față de cele cu simplă adecvare matematică ori statistică. De fapt însă, eu nu sunt (la fel ca tine) și un metodolog. Ceea ce am scris în lucrările mele de psihologie a persoanei și de psihologie socială provine din orientarea concretă față de câteva probleme; dar, natural, fac presupuneri metodologice și probabil urmez o metodologie implicită de care nu sunt pe deplin conștient. Sunt bucuros că tu găsești convergențe în această privință între gândirea americană și lucrările filosofilor și psihologilor marxiști.

Desigur, sunt de acord că o sinteză între gândirea și presupunerile Europei de Răsărit și țările de Vest este necesară. Din fericire există un schimb cultural și științific în creștere între țara ta (și Rusia) pe de o parte, și țara noastră, pe de altă parte. Mulți dintre psihologii noștri au beneficiat de Congresul Internațional ținut vara trecută la Moscova. Îmi pare rău că nu am participat.

Hadley Cantril ți-a scris, cred, despre vizita sa proiectată. Sper să vă întâlniți. Amândoi sunteți acum mult mai bătrâni decât atunci când v-ați cunoscut. Doamne, cum zboară timpul! Dar cu toții avem încă multe de făcut și lucrările pe care intenționezi să le scrii sunt foarte necesare.

Eu sunt semipensionat, semestrul acesta predau la universitate, dar în jurul lui 1 februarie soția mea și cu mine ne gândim să ne îndepărtăm de gheața și zăpada din Cambridge și să facem o călătorie în sud până când vine vremea caldă. Iernile lungi pun tot mai mult la încercare pe oamenii care se apropie de 70 de ani.

În curând îți voi trimite o listă a publicațiilor care să-ți arate lucrările mele recente și liniile de gândire. După cum vei vedea, și după cum am spus, intenționez să mă concentrez asupra problemelor concrete ale personalității sau ale comportamentului social și să las metodologia, așa cum este ea, implicită.

Apreciez observațiile tale asupra volumului lui Parson, și asupra altor cărți pe care ți le-am trimis. Cum am mai spus, îmi place abordarea problemei adecvării logice –

totum în totalitate (în original).

Soția mea se alătură urărilor mele de bine pentru un An Nou bun pentru tine și soția ta și bineînțeles pentru adulții tăi Kinder. Fie ca toți să avem sănătate, prosperitate și satisfacții în 1967 și chiar după.

Al tău devotat,

Gordon

Notă:

Din nefericire la 7 octombrie 1967 firul vieții lui G.W. Allport s-a întrerupt, marele psiholog fiind răpus de cancer la plămâni.